

Etika i moral u sportu

Čičak, Luka

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:413930>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

Sveučilište Sjever

Završni rad br. 150_NOV_2019

Etika i moral u sportu

Luka Čičak, 1315/336

Koprivnica, rujan 2019. godine

Sveučilište Sjever

Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo

Završni rad br. 150_NOV_2019

Etika i moral u sportu

Student

Luka Čičak 1315/336

Mentor

Sead Alić, prof. dr. sc.

Koprivnica, rujan 2019. godine

Predgovor

U današnjem svijetu vidimo sve više postupaka koji se mogu okarakterizirati kao neetični i nemoralni. Isti takav slučaj je i u sportu. Sport, koji je nekada bio zabava radničke klase, dječja razbibriga i hobi, danas mnogima nije ništa od navedenog, već isključivo posao. Novac je, nažalost, postao bitan, usudio bih se reći i najbitniji faktor današnjeg sporta. Ima naravno i danas sportaša koji se bave sportom jer to istinski vole i ne gledaju sport kao zaradu, ali danas je takvih sve manje. Rekao bih da je posjedovanje više novaca ili boljeg ugovora postalo važnije od samog rezultata. Nerijetko danas čujemo kako su sportaši uključeni u skandale s kladionicama, pa čak i namještanjem rezultata, samo kako bi imali što više novaca. Sponzorski ugovori nekih sportaša vrijede desetke milijuna eura. Međutim, i dalje je jedan od najvećih prihoda novca – rezultat. Možete biti najbolji igrač na svijetu, biti najpopularniji, imati najbolje ugovore, no ukoliko nemate zadovoljavajuće rezultate, mogli biste ostati bez svega. Upravo zato sportaši znaju nekada posegnuti za nedozvoljenim supstancama – dopingom. Jedne od najjačih etičnih i moralnih vrijednosti sporta su poštenje i čast. Kada svjesno uzimate nešto za što znate da ne smijete i za što znate da će vam dati nedozvoljenu prednost pred ostalim sportašima, svu čast i poštenje bacate u vjetar. Smatram da, ukoliko čovjek izgubi poštenje i čast, nešto zbilja radi krivo. Što god radili, ako imamo poštenja i časti znači da je to što radimo dobro! Bez toga gubimo sve; poštovanje drugih, priznanje za uspjehe te, na kraju krajeva, gubimo sebe, a to si nikako ne smijemo dopustiti. Upravo je to razlog zašto sam ovaj završni rad posvetio pitanju koliko zapravo ima etičnosti i morala u današnjem sportu i kako je to narušeno dopingom?

Sažetak

Ovaj završni rad bavi se temom etike i morala u sportu, točnije njihovim najvećim „neprijateljem“ – dopingom. Za početak ćemo se upoznati s pojmovima *etika i bioetika* sporta te vidjeti kakva je situacija u hrvatskom sportu, barem što se tiče etike. Nadalje, govorit ćemo o moralu te kako je on povezan sa sportom. U današnjem sportu velik moralni problem je doping i uzimanje nedozvoljenih supstanci kako bi se postigli bolji rezultati. Glavna problematika ovoga rada je upravo to – doping i kako njegovo konzumiranje može utjecati na pojedinca. Dotaknut ćemo se utjecaja dopinga na psihološkoj i na fizičkoj razini kao i posljedica uzimanja dopinga u sportu (kako tjelesnih tako i profesionalnih). Svaki naš postupak nosi svoje posljedice pa tako i korištenje nedozvoljenih supstanci u svijetu sporta. Posljedice za sportaše za koje se sazna da su koristili doping ili bilo kakve nedozvoljene supstance mogu biti velike, ne samo u sportskome smislu nego i u zakonskom. Na kraju rada osvrnut ću se upravo na to kako je uređena kaznena odgovornost za korištenje spomenutih supstanci u Hrvatskoj.

Kao tezu rada postavljeno je pitanje: može li se reći da je doping ozbiljno uzdrmao etične i moralne temelje sporta?

Ključne riječi: etika, moral, doping, Zakon o sportu

Summary

This final paper deals with the topic of ethics and morals in sport, namely their greatest "enemy" – drugs. To begin with, we will get acquainted with the concepts of ethics and bioethics of sport and see what the situation is in Croatian sport, at least as regards ethics. Furthermore, we will talk about morality and how he is connected with sports. In today's sport a great moral problem is drugs and taking illicit substances to achieve better results. The main problems of this work are precisely that – drugs and how their consumption can affect the individual. We will talk about influence of drugs on psychological and physical levels as well as the consequence of taking drugs in sports (both physical and professional). Each procedure carries its own consequences and thus the use of illicit substances in the world of sport. The consequences for athletes found to have used drugs or any illicit substances can be large, not only in sports, but also in legal side. At the end of the paper I will look back on how the criminal responsibility for the use of the aforementioned substances is regulated in Croatia.

As a thesis, the question arises: can you say that doping seriously shook the ethical and moral foundations of sport?

Keywords: ethics, morality, drugs, Zakon o sportu (Act of sports)

Popis korištenih kratica

ACP	Autologna kondicionirana plazma
AIU	Athletic Integrity Unit Jedinica za integritet atletike
FIFA	Fédération Internationale de Football Association Svjetska nogometna organizacija
K1	Borilačka organizacija
L.A.	Los Angeles
MOO	Međunarodni olimpijski odbor
SAD	Sjedinjene Američke Države
UAE	Ujedinjeni Arapski Emirati
UCI	Union Cycliste Internationale Međunarodna biciklistička organizacija
UFC	Ultimate Fighting Championship Svjetska organizacija borbi mješovitih borilačkih vještina
UN	Ujedinjeni narodi
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization Organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu
USADA	United States Anti-Doping Agency Anti-doping agencija Sjedinjenih Američkih Država

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za komunikologiju, medije i novinarstvo		
STUDIJ	prediplomski sveučilišni studij Novinarstvo		
PRISTUPNIK	Luka Čičak	MATIČNI BROJ	
DATUM	12. 9. 2019	KOLEGIJ	Poslovna i medijska etika
NASLOV RADA	Etika i moral u sportu		
NASLOV JEZIKU NA	Ethics and Morality in Sport		

MENTOR	Sead Alić	ZVANJE	prof. dr
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. doc. dr. sc. Krešimir Lacković		
	2. doc. dr. sc. Lidija Dujčić		
	3. prof. dr. sc. Sead Alić		
	4. doc. dr. sc. Željko Krušelj		
	5. _____		

Zadatak završnog rada

BROJ	150_NOV_2019
OPIS	

Na primjeru dopinga rad bi trebao propitati poziciju moralnosti u sportu: razumiju li sportaši moralne dvojbe, jesu li upućeni u nemoralnost korištenja dopinga, te kako i zašto najčešće dolazi do neželjenih situacija dopingiranja u sportu.

Rad treba istražiti koje se discipline bave tim područjem, te pojasniti pojmove dopinga, morala, etike, odnosno bioetike kao središnjih pojmova ovog rada.

Ideja rada je također pokazati negativnosti koje proizilaze iz korištenja dopinga i to kako one fizičkog tako i one psihičkog karaktera.

Posebna dimenzija je zakonodavno reguliranje dopingiranja, gdje se treba pokazati odnos između moralne i zakonodavne dimenzije ovog fenomena.

Zadaci su dakle:

- predstaviti fenomen dopingiranja
- specificirati teorijski kontekst propitivanja
- definirati specifičnosti moralne i pravne dimenzije fenomena
- Sugerirati smjer razmišljanja mogućeg rješenja problema

ZADATAK URUČEN	12. 9. 2019	POTPIS MENTORA	
----------------	-------------	----------------	---

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Luka Čičak pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada pod naslovom Etika i moral u sportu te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student:

Luka Čičak

Luka Čičak

(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Luka Čičak neopozivo izjavljujem da sam suglasan s javnom objavom završnog rada pod naslovom Etika i moral u sportu čiji sam autor.

Student:

Luka Čičak

Luka Čičak

(vlastoručni potpis)

Sadržaj

1. Uvod.....	1
1.1. Predmet i cilj rada.....	1
1.2. Korištene metode.....	1
2. Sport i sportska etika.....	2
2.1. Bioetika sporta.....	3
2.2. Bioetika sporta u Hrvatskoj.....	4
3. Moralno problematične situacije u današnjem sportu – doping.....	6
3.1. Negativne posljedice dopinga na fizičkoj razini.....	8
3.2. Negativne posljedice dopinga na psihičkoj razini.....	9
3.3. Ostale posljedice dopinga.....	9
4. Doping i kaznena odgovornost.....	11
5. Primjeri dopinga.....	13
5.1. Doping hrvatskih sportaša.....	13
5.1.1. Arijan Ademi.....	14
5.1.2. Sandra Perković.....	15
5.1.3. Kristijan Đurasek.....	16
5.1.4. Mirko Filipović.....	17
5.1.5. Nikša Dobud.....	18
5.1.6. Marin Čilić.....	19
5.1.7. Darijo Srna.....	20
5.1.8. Manje poznati slučajevi u Hrvatskoj.....	20
5.2. Doping sportaša u svijetu.....	21
5.2.1. Lance Armstrong.....	22
5.2.2. Kseniya Savina.....	23
5.2.3. Alistair Overeem.....	23
5.2.4. Diego Armando Maradona.....	24

5.2.5. Ben Johnson.....	24
6. Zakonsko uređenje sportske djelatnosti u Republici Hrvatskoj i kaznena odgovornost za doping.....	26
7. Zaključak.....	29
8. Literatura.....	30

1. Uvod

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet ovoga završnog rada je etika i moral u sportu. Da bi se provela analiza, shodno tome završni rad ima svoj opći i specifični cilj.

Kako bismo realizirali opći cilj bilo je potrebno istražiti sljedeće značajke:

- Pojam sporta i sportske djelatnosti
- Nastanak sportske bioetike
- Bioetika u Hrvatskoj
- Zakonsko uređenje sportske djelatnosti u Hrvatskoj.

Specifični cilj završnog rada odnosi se na problematiku dopinga i njegove negativne posljedice.

1.2. Korištene metode

U ovom radu korištene su različite metode. Izvori podataka koji su korišteni prilikom pisanja rada bazirani su na proučavanju literature raznih autora kao i časopisa domaćih i stranih izvora. U tom je dijelu korištena metoda kompilacije, odnosno preuzimanje tuđih rezultata znanstvenoistraživačkoga rada, tuđih opažanja, zaključaka i spoznaja. Korištena je i metoda deskripcije kojom su opisani pojedinačni pojmovi. Također su korištene induktivna i deduktivna metoda, gdje prva podrazumijeva primjenu induktivnog načina zaključivanja u kojem se na temelju pojedinačnih činjenica dolazi do općih zaključaka, a druga metoda iz općih stavova izvodi posebne. U radu su korišteni sekundarni podaci.

2. Sport i sportska etika

Kada bismo pokušali dati univerzalnu definiciju sporta, naišli bismo na niz prepreka. Shodno naprijed navedenom definicija sporta nije nimalo jednostavna. S ciljem definiranja pojma sportske etike, ponajprije se mora definirati pojam *sport*. On je nastao iz latinskih riječi *desport*, *disportare*, a definicija sporta bi obuhvaćala svaku fizičku i psihičku aktivnost koju čovjek izvodi po utvrđenom skupu pravila, u cilju natjecanja s protivnikom ili protivničkim timom, uz primjenu propisanog sistema bodovanja na osnovu kojeg se utvrđuje pobjednik.

„Općenito je prihvaćeno da nas sport uči vrijednostima i sadržaju tih vrijednosti; stoga je veoma važno kako se te vrijednosti prakticiraju, odnosno hoće li biti pozitivne ili negativne. Humana crta sportaša i sportske borbe ogleda se u nastojanju sportaša da se oslobodi slijepe ovisnosti o prirodi i da očovječuje vlastitu prirodu (shvati što sve može njegovo tijelo). Sportska borba mora postati plemenito nadmetanje koje nije usmjereno protiv drugog sportaša već borba s vlastitom prirodom kako bi čovjek ovladao prirodnim silama i koristio ih za usavršavanje svojih motornih sposobnosti. Ako sportaš prihvaća i doživljava sportsko natjecanje kao jedno od mogućnosti da u njemu provjeri i potvrdi razinu i kvalitetu ostvarenih potencijalnih sposobnosti i humanih vrijednosti svoje ličnosti, onda u partneru (protivniku) ne vidi prepreku koja ga sprječava u ostvarenju istinskih potreba za ostvarenjem cilja, za slobodom, već mu protivnik postaje mjerilo za realnu procjenu vlastitih dostignuća. Sportaš koji tako shvaća sport i sportsku borbu, ne raduje se pobjedi samo zato što je svladao protivnika, već i zato što je stekao nova saznanja o vlastitim mogućnostima, što je otkrio nove vrijednosti ne samo tehničke, već i etičke naravi.“ (Brkljačić 2007: 232)

2.1. Bioetika sporta

Sportska etika počela se razvijati u okviru filozofije sporta. Brojni autori pokušali su raščlaniti etiku i sport, odnosno objediniti ih u jednu disciplinu. Isto tako brojni autori su sportsku etiku u okviru filozofije sporta nazvali bioetikom sporta.

Prilikom definiranja ranije navedenih pojmova autori se služe klasičnim bibliografskim metodama. „Tijekom analize autori navode tri definicije bioetike sporta:

1. Bioetika sporta je dio bioetike odnosno njeno zasebno interdisciplinarno područje u kojem sport postaje središte specifičnog interesa, istraživanja, izučavanja i reflektiranja. Tematski spektar odnosno opseg bioetike sporta ovisi o shvaćanju pojma bioetike: kao nove medicinske etike, kako se razvija(la) u anglosaksonskom svijetu, počevši u znamenitim institucijama Hastings Center u New Yorku i Kennedy Institute Sveučilišta Georgetown u SAD-u; kao globalne bioetike ili mosta između humanističkih i prirodnih znanosti, kako je to predložio Van Rensselaer Potter, ili pak kao integrativne bioetike, onako kako ju je još 1927. odredio njen začetnik Fritz Jahr, odnosno kako ju je razvila bioetička zajednica u Hrvatskoj“ (Škerbić 2018: 161-162).
2. „Bioetika sporta dio je filozofije sporta ili njena su disciplina“ (Škerbić 2018: 11) koja obuhvaća „karakterističan tematski spektar koji je ocrtan u različitim izdanjima bioetičkih enciklopedija (*Encyclopedia of Bioethics* i *Encyclopedia of Global Bioethics*) od strane filozof(kinj)a sporta – Angele J. Schneider, Thomasa H. Murraya i Andy Miaha. Bioetika sporta je područje koje okuplja i stavlja pod zajedničko ime ili opći (super ordinirani) pojam, određene već prisutne i obrađivane teme koje su bile “razbacane“ u ranije ocrtanom akademskom prostoru.“
3. „Bioetika sporta je interdisciplinarno područje u kojem dolazi do sjecišta, međusobnih dodira, susreta i veza između filozofije i etike sporta sa „sportskim znanostima“, poput sociologije sporta, medicine sporta odnosno sportske medicine, psihologije sporta odnosno sportske psihologije, kineziologije, fizioterapije, ali i onim drugim znanostima za sport relevantnim, poput kemije, biologije, farmakologije itd., kako bismo se bavili različitim pitanjima koja se tiču *biosa* u sportu, od njegove krajnje egzistencijalne ugroze do postizanja, održavanja i uvećavanja njegove kvalitete.“ (Škerbić 2018: 162)

2.2. Bioetika sporta u Hrvatskoj

U Hrvatskoj su filozofija i etika sporta vrlo slabo prisutne i zastupljene iako postoje razna nastojanja da se to promijeni, poput nekoliko održanih simpozija, tema različitih časopisa te izdanja do sada jedine knjige specifične tematike. Također, ne postoji nijedan specijalizirani časopis vezan za sport i prizvane discipline. Pokrenut je i specijalizirani časopis za bioetiku pod nazivom *JAHR, European Journal of Bioethics* kao godišnjak Katedre za društvene i humanističke znanosti u medicini Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Pokrenut je 2010. uz suradnju Dokumentacijsko-istraživačkog centra za europsku bioetiku „Fritz Jahr“ Sveučilišta u Rijeci i Znanstvenog centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i jedini je hrvatski i regionalni znanstveni časopis specijaliziran isključivo za bioetiku.

Etika i(li) bioetika sporta kao predmet ili kolegij ne postoji na hrvatskim fakultetima i(li) sportskim učilištima. Na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu studentima je ponuđen izborni kolegij Filozofija sporta koji u svom silabusu sadrži i nekoliko bioetičkih tema poput dopinga, ljudske tjelesnosti i etike maksimuma. Na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu Tomislav Krznar pokrenuo je kolegij Filozofija sporta za polaznike redovitog i izvanrednog odgojiteljskog studija dok je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu ustrojen međuodsječni projekt *Čovjek i sport* koji vode Tvrtko Jakovina i Jelka Gošnik, s Ivanom Zagorac ispred Odsjeka za filozofiju za teme iz filozofije sporta.

Na istom fakultetu u sklopu Katedre za filozofiju odgoja održan je seminar pod nazivom *Sport, ethos i odgoj* koji su zajednički osmislili i vodili Ivana Zagorac i Matija Mato Škerbić s velikim odazivom studenata.

3. Moralno problematične situacije u današnjem sportu – doping

Jedna od temeljnih problemskih situacija u današnjem sportu je problematika dopinga. „Doping je prema definiciji Međunarodnog olimpijskog odbora korištenje, uzimanje i davanje ljudskom organizmu stranih supstanci ili većih količina supstanci koje organizam sadrži, s ciljem da se na umjetni način stimuliraju, odnosno uvećavaju natjecateljske sposobnosti sportaša, što je u suprotnosti sa sportskom etikom, kao i fizičkim i mentalnim integritetom sportaša.

Prema Svjetskom kodeksu protiv dopinga Olimpijskog pokreta dopingom se smatra:

- (1) prisustvo zabranjene supstance ili njenih metabolita ili markera u uzorku urina ili krvi sportaša,
- (2) korištenje ili pokušaj korištenja zabranjene supstance ili zabranjene metode,
- (3) odbijanje ili nepristupanje davanju uzorka bez opravdanja, nakon obavijesti, kao što je ovlašteno u primjenjivim pravilima protiv dopinga ili na drugi način izbjegavanje davanja uzorka,
- (4) prekršaj primjenjivih zahtjeva u vezi dostupnosti sportaša za testiranje izvan natjecanja uključujući neosiguravanje traženih informacija o mjestu prebivališta i propušteni testovi koji se proglašavaju na osnovi razumnih pravila,
- (5) neovlašteno upletanje ili pokušaj upletanja u bilo koji dio dopinške kontrole,
- (6) posjedovanje zabranjenih supstanci i metoda,
- (7) nezakonita trgovina zabranjene supstance ili metode te
- (8) davanje ili pokušaj davanja zabranjene supstance ili metode sportašu ili pomaganje, poticanje, prikrivanje ili druga vrsta sudioništva koja uključuje prekršaj pravila protiv dopinga ili pokušaj prekršaja.“ (Pajčić i Petković 2008: 553)

Pod dopingom se danas u suvremenom sportu podrazumijeva upotreba bilo koje strane tvari ili fizioloških tvari u velikim količinama, kao i korištenje fizioloških sastojaka različitim putevima unosa s namjerom da se na umjetni način povećaju radne i sportske sposobnosti.

Pored primjene stranih i fizioloških tvari pod dopingom se podrazumijeva i primjena različitih metoda koje vode stimuliranju organizma na način koji je suprotan prirodi (npr. izlaganje izuzetno niskim temperaturama radi podizanja praga boli koje sportaš može izdržati i sl.). Doping je u suprotnosti s moralnom etikom sporta, a etika sporta predstavlja osnovu olimpizma i svega što je istinski vrijedno kada je sport u pitanju.

„Sportski duh slavljenje je ljudskog duha, tijela i uma, a zrcali se u vrijednostima koje nalazimo u sportu i baveći se njime. Te su vrijednosti:

- etika, fairplay i poštenje;
- zdravlje;
- izuzetna dostignuća;
- karakter i obrazovanje;
- radost i zabava;
- timski rad;
- posvećenost;
- poštovanje pravila i zakona;
- poštovanje sebe i drugih sudionika;
- hrabrost
- zajedništvo i solidarnost.“¹ (<https://www.hoo.hr/images/dokumenti/ostali-dokumenti/antidoping/Pravilnik-za-borbu-protiv-dopinga-2015-HZTA.pdf>)

3.1. Negativne posljedice dopinga na fizičkoj razini

„Kod žena se događa niz promjena, koje evidentno utječu na razvoj i fizionomiju ženskog tijela. Unutrašnji problemi mogu biti teži po svom karakteru, i izraženiji nego što je to slučaj kod pripadnika muškog spola. Tipični problemi koji se javljaju kod žena su:

¹ Pravilnik za borbu protiv droga, str. 12-13.

- pojačana dlakavost
- drastične promjene u menstrualnom ciklusu koje često završavaju izostankom ciklusa
- mutiranje,
- nerazvijenost.“² ([https://www.seminarski-diplomski.co.rs/SPORT I MENADZMENT U SPORTU/DopingAntidoping.html](https://www.seminarski-diplomski.co.rs/SPORT_I_MENADZMENT_U_SPORTU/DopingAntidoping.html)).

Muškarci koji uzimaju velike doze stimulansa osjećaju često znatne varijacije u pogledu seksualnih želja. „Primjena testosterona može inicirati da organizam korisnika u potpunosti ugasi funkcioniranje reproduktivnog sistema.

Najčešći problemu su:

- razvoj grudi
- mutacija glasa
- ćelavost
- smanjenje broja spermatozoida
- impotencija i sl.

Oba spola pogađaju sljedeće problemi:

- pojava kožnih promjena
- drhtavica
- drastično smanjenje nivoa kolesterola u krvi
- hipertenzija
- teška oštećenja jetre i endokrinološkog sistema, bubrega
- živčanog sustava
- mogućnost oboljenja od karcinoma
- razni oblici psihoza
- dezorijentacija

² Menadžment u sportu, str. 9

- hormonalni poremećaji
- asocijalnost.³ ([https://www.seminarski-diplomski.co.rs/SPORT I MENADZMENT U SPORTU/DopingAntidoping.html](https://www.seminarski-diplomski.co.rs/SPORT_I_MENADZMENT_U_SPORTU/DopingAntidoping.html)).

3.2. Negativne posljedice dopinga na psihičkoj razini

„Utjecaj bioloških i kemijskih sredstava, kao i metoda, na psihu nije neznatan, i iz istog razloga često je bio predmet istraživanja brojnih stručnjaka. Mnogi sportaši su izjavili da su se u periodu korištenja stimulanasa osjećali sigurnije, zadovoljnijim. Loša strana i neželjeni efekti, prema američkim stručnjacima su široki dijapazoni raznih stanja i drastične promjene raspoloženja koje variraju u djeliću sekunde. Skala rangiranja je individualna, i kreće se od perioda ponašanja i nasilja, preko suicidalnih misli, epizoda gnjeva, bijesa i slično.

Kada poslije nekog vremena kulminira stanjem depresije i kada droga/stimulans prestane djelovati, studija koju su izvršili stručnjaci s Harvarda pokazuje da korisnici stimulanasa mogu doživjeti teška psihološka oštećenja prilikom prolaska kroz jake psihoze, emotivne padove, paranoidnu ljubomoru, posesivnost, ekstremnu anksioznost i pesimizam“.⁴ ([https://www.seminarski-diplomski.co.rs/SPORT I MENADZMENT U SPORTU/DopingAntidoping.html](https://www.seminarski-diplomski.co.rs/SPORT_I_MENADZMENT_U_SPORTU/DopingAntidoping.html)).

3.3. Ostale posljedice dopinga

Danas doping ne koriste samo sportaši, doping koriste zapravo svi koji žele bolji uspjeh u nečemu – od srednjoškolaca koji žele izgledati bolje pa uzimaju steroide nakon vježbanja do studenta koji koriste razne preparate kako bi ostali duže usredotočeni i bolje zapamtili gradivo koje uče. U SAD-u su provedena istraživanja prije dvadeset godina i ona pokazuju „da je 45% srednjoškolaca već probalo i susrelo se sa stimulansima koji koriste profesionalni sportaši. Kao primarni razlog naveli su status u društvu, dobar fizički izgled, i napokon želju za ostvarenjem boljih sportskih rezultata. Ankete koje su provedene svega nekoliko godina

³ Menadžment u sportu, str. 10.

⁴ Menadžment u sportu, str. 10-11.

nakon naprijed navedenih, i to na teritoriji zemalja Zapadne Europe pokazale su da su se u tom trenutku stimulansi korišteni jednako kao i halucinogeni i ostale kategorije psihoaktivnih sredstava. Ankete koje su provedene u skorijem periodu pokazuju da mladi pored kozmetičkih razloga započinju sa korištenje stimulativnih sredstava kako bi podražavali svoje idole, čijem fizičkom izgledu, sportskim rezultatima i popularnošću se i sami dive, i samim tim i teže.

Sve ovo pokazuje da doping nije štetan samo za sportaše, odnosno negativno djelovanje se ne ograničava na sferu individue, već se proširuje i na društvo, sudjelujući u izgradnji sistema negativnih vrijednosti. (...) Ovo predstavlja ključni razlog zašto bi se trebali provoditi brojni preventivni programi u području sporta te se shodno tome trebaju vršiti i brojne analize i kontrole.“⁵ (https://www.seminarski-diplomski.co.rs/SPORT_I_MENADZMENT_U_SPORTU/DopingAntidoping.html).

Slika 3.3.1. Ilustracija dopinga

⁵ Menadžment u sportu, str. 11-12.

4. Doping i kaznena odgovornost

Prva međunarodna sportska organizacija koja je uspostavila zabranu dopinga 1928. godine bila je Međunarodna amaterska atletska federacija. Njen primjer slijedile su i brojne druge sportske organizacije, no te zabrane su uglavnom bile bez učinka jer nije postojao sustav doping kontrola. Međunarodna biciklistička organizacija (UCI) i Međunarodna nogometna federacija (FIFA) bile su među prvim organizacijama koje su uvele doping testove u svoja Svjetska prvenstva, učinile su to 1966. godine.

„U početku su sankcije prekršiteljima doping pravila bile isključivo sportske prirode. No, mišljenja kako bi se i država svojim represivnim aparatom trebala uključiti u borbu protiv dopinga kao najvećeg zla modernog sporta, postajala su sve glasnija i utjecajnija. Takvi stavovi, prema kojima bi za korištenje dopinga trebalo predvidjeti kaznenopravnu ili barem prekršajno pravnu odgovornost, doveli su do toga da je najveći broj država poduzeo zakonodavne korake u tom pravcu, dok je u većini ostalih zemalja to pitanje na dnevnom redu.“ (Traversi 2001: 39).

Jedan od najvažnijih međunarodnih dokumenata o suzbijanju dopinga svakako je *Konvencija UN-a protiv dopinga u sportu* iz 2005. godine koja je stupila na snagu 1. veljače 2007. godine. „Svrha je ove Konvencije, u okviru UNESCO-ove strategije i programa djelatnosti u području tjelesnog odgoja i sporta, promicati sprečavanje i borbu protiv korištenja dopinga u sportu, s ciljem njegova uklanjanja.“⁶ (http://www.bpkg.gov.ba/mo/media/uploads_mo/2013/02/Medjunarodna-konvencija-protiv-dopinga-u-sportu.pdf). Konvencija regulira protudopinške aktivnosti na nacionalnoj razini. Pri tome se određuje obveza država stranaka da usvoje mjere za ograničavanje dostupnosti zabranjenih tvari i metoda kako bi ograničile njihovu upotrebu u sportu od strane sportaša te usvajanje mjera koje su usmjerene prema sportaševu pomoćnom osoblju kada prekrši propise o zabrani korištenja dopinga ili počini neki drugi dopinški prekršaj u sportu. Konvencija regulira i međunarodnu suradnju, u okviru čega se osniva *Fond za uklanjanje dopinga u sportu*. Pored obrazovanja i stručnog usavršavanja, određuje obvezu država na promicanje i poticanje istraživanja borbe protiv dopinga te međusobnu razmjenu postignutih rezultata. U prilogu, pored ostalog, sadrži i standarde za dobivanje izuzeća za terapijske svrhe.

⁶ Međunarodna konvencija protiv dopinga u sportu.

Europska konvencija protiv dopinga u sportu donesena je u okviru Vijeća Europe u Strasbourgu 1989. godine. „Ovom Konvencijom države članice se obvezuju, radi smanjenja i eventualne eliminacije dopinga u sportu, a unutar ograničenja njihovih ustavnih odredbi, poduzeti mjere potrebne za primjenu odredbi ove Konvencije. Prema Konvenciji, sudionice usvajaju gdje je prikladno zakone, propise ili administrativne mjere radi ograničenja dostupnosti (uključujući odredbe za kontrolu kretanja, posjedovanja, uvoza, raspodjele i prodaje) kao i korištenja zabranjenih dopinških sredstava i metoda u sportu, osobito anaboličkih steroida. Sudionice zadržavaju pravo usvajanja antidopinških propisa i organiziranja dopinških kontrola na vlastitu inicijativu i odgovornost, pod uvjetom da su one kompatibilne s važnim načelima Konvencije.“⁷ ([http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=135&CM=8&CL= ENG](http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=135&CM=8&CL=ENG)).

Deklaracija o dopingu u sportu proglašena je na Svjetskoj konferenciji o dopingu u sportu u Lausannei 4. veljače 1999. godine, na kojoj su sudjelovali predstavnici vlada, međuvladinih i nevladinih organizacija, Međunarodnog olimpijskog odbora, međunarodnih sportskih saveza, nacionalnih olimpijskih odbora i sportaši. U *Deklaraciji* se navodi kako će kazne zbog primjene dopinga biti nametnute u okviru dopinških kontrola tijekom i izvan natjecanja. Sukladno mišljenju većine sudionika konferencije, preporučuje se da najmanja kazna za korištenje dopinga treba biti dvogodišnje isključenje sportaša sa svih natjecanja za prvi prekršaj.

Navodi se, međutim, kako na osnovi specifičnih, izuzetnih okolnosti, koje će ponajprije procijeniti nadležna tijela međunarodnih saveza, može postojati odredba za moguće ublažavanje dvogodišnje kazne. Istovremeno, ostavlja se i mogućnost primjene dodatnih kazni ili mjera. Strože kazne treba izreći trenerima i službenim osobama koji su prekršili Kodeks protiv dopinga Olimpijskog pokreta.

⁷ Council of Europe Anti-Doping Convention, (CETS No.: 135), od 16. studenog 1989.

Svjetski kodeks protiv dopinga je temeljni i univerzalni dokument na kojem se temelji Svjetski program protiv dopinga u sportu. Kodeks predviđa za sportaše, naravno, isključivo sportske sankcije:

- (1) „diskvalifikacija rezultata na natjecanju tijekom kojeg dolazi do kršenja pravila protiv dopinga,
- (1) nametanje zabrane nastupa u slučaju korištenja zabranjene supstance i metode i
- (2) zabrana nastupa za druge prekršaje pravila protiv dopinga.

Sukladno *Olimpijskoj povelji*, zadaća Međunarodnog olimpijskog odbora je vođenje borbe protiv dopinga u sportu. Predsjednik MOO-a uspostavlja Zdravstvenu komisiju, koja provodi Svjetski kodeks protiv dopinga i sve druge propise MOO-a protiv dopinga, osobito prilikom Olimpijskih igara. Nacionalni olimpijski odbori usvajaju i primjenjuju Svjetski kodeks protiv dopinga.“⁸ (https://www.hoo.hr/images/dokumenti/ostali-dokumenti/antidoping/Svjetski_antidopin%C5%A1ki_kodeks-2015.pdf).

⁸ Svjetski antidopinški kodeks.

5. Doping u sportu

U ovome poglavlju navesti ćemo neke od najpoznatijih slučajeva dopinga. Danas gotovo nema sporta u svijetu koji se nije suočio s dopingom svojih sportaša. Dakako, najveće skandale i pozornost medija i javnosti izazove kada se otkrije da je doping otkriven kod najpoznatijih sportaša iz onih najpopularnijih sportova iako praksa u svijetu pokazuje kako se nedopuštena sredstva u krvi otkrivaju čak i kod sportašica i sportaša koji uopće nisu među najboljima u svome sportu i ne konkuriraju za najbolje rezultate. Dakako, to posebno začuđuje, ali isto tako i svjedoči koliko se problem uzimanja nedopuštenih sredstava proširio sportom. Neki od sportova, zbog učestalih otkrivanja dopinga kod sportaša, postali su čak i trajno označeni. Danas primjerice kada govorimo o biciklizmu, dizanju utega ili tehničkim atletskim disciplinama (bacanje kugle, diska) zbog ranijih pojava dopinga javnost, moramo priznati sa razlogom, sumnja u svaki veliki rezultat. Postoje i niz država i sportskih saveza kod kojih je davanje nedopuštenih sredstava svojim sportašima praktički dozvoljeno. Znači radilo se o svjesnom "udruženom zločinačkom pothvatu" gdje su sportašima davali nedopuštena sredstva kako bi imali bolje rezultat pri čemu su nerijetko bili uključeni i znanstvenici iz farmaceutske industrije ili biokemijskih znanosti pa je osnovana sumnja kako su to projekti iza kojih je stajala i sama država. Dakako, mnogi su sportaši padali na doping-testovima zbog nepažnje i neznanja što je također problem s kojim se suočava današnji moderni sport. U sljedećim poglavljima mi ćemo kroz konkretne primjere navesti najpoznatije sportaše u Hrvatskoj od osamostaljenja i inozemstvu kojima su izrečene suspenzije zbog korištenja dopinga.

5.1. Doping hrvatskih sportaša

Naravno, i prije osamostaljenja je bilo slučajeva dopinga u kojem su se našli hrvatski sportaši pa tako i proslavljeni trener vaterpola Ratko Rudić. „Ja sam prvi sportaš u bivšoj SFRJ koji je bio optužen za uzimanje dopinga. Zbilo se to 1975. na SP-u u Kaliju gdje smo se kao veliki favorit za zlato s lakoćom plasirali u polufinale. Kako se u to vrijeme doping-kontrola obavljala u vrlo primitivnim uvjetima, a kod mene je to potrajalo 4-5 sati, za sam za to vrijeme pušio i pio coca-colu i tonic-water koji su nam davali. Kada se ustanovilo da sam pozitivan, čelnici Fine suspendirali su reprezentaciju pa smo na kraju osvojili tek 13. mjesto.“ (<https://www.vecernji.hr/sport/rudic-bio-sam-prvi-sportas-u-bivsoj-sfrj-optuzen-za-doping-1166216>). Ipak, nakon tri dana oslobođen je svih optužbi. I u Hrvatskoj je, naravno, kao i u

ostatku svijeta, bilo i bit će slučajeva dopinga. „Padali“ su nogometaši, košarkaši, atletičari, biciklisti, dizači utega i još mnogi drugi. Spomenut ću neke najpoznatije slučajeve dopinga u kojima su bili hrvatski sportaši od osamostaljenja.

5.1.1. Arijan Ademi

Jedan od najsvježijih, pritom i najpoznatiji, slučaj je Arijana Ademija. „Nakon što je UEFA objavila da je bio pozitivan na doping-kontroli provedenoj nakon utakmice protiv Arsenala, Ademi je prošlog tjedna u Švicarskoj bio prisutan na otvaranju B-uzorka. I B-uzorak je bio pozitivan, ali se još uvijek ne zna na koju je zabranjenu supstanciju 24-godišnjak bio pozitivan.“ (<https://www.telegram.hr/sport/hrvati-i-doping-od-neoprezne-mame-do-smotanih-dzointa-podsjecamo-na-najpoznatije-slucajeve/>). Tako je pisao Telesport kada se saznalo za slučaj. Srećom za Ademija, nije morao odraditi punu kaznu od četiri godine jer je ona smanjena na kaznu od dvije godine. „Međunarodni sportski arbitražni sud (CAS) obavijestio je GNK Dinamo o konačnoj odluci slučaja Ademi - defenzivnom veznom Dinama službeno je smanjena suspenzija s četiri na dvije godine! Povratak Arijana Ademija (25) na travnjak očekuje se u listopadu 2017.“ (<https://www.tportal.hr/sport/clanak/senzacija-ademi-se-vraca-nogometu-kazna-mu-je-smanjena-20170324/print>) Za vrijeme suspenzije, Ademi je trenirao sa igračima zagrebačke Kustošije te se uspješno vratio nogometu nakon suspenzije. Iako je dokazao potpunu nevinost, da ga je UEFA proglasila potpuno nevinim, mogao bi ih tužiti, stoga prvotna kazna nije poništena nego je smanjena na dvije godine. Ademi može biti primjer svim sportašima: nije odustao, vjerovao je u sebe, marljivo trenirao i za vrijeme suspenzije te je sada, potpuno zaslužen, kapetan Dinama i pruža najbolje igre svoje karijere.

Slika 5.1.1.1. Nogometaš Dinama, Arijan Ademi

5.1.2. Sandra Perković

„Za Sandru Perković neugodne vijesti došle se u lipnju 2011. godine. Tada je već bila europska prvakinja u bacanju diska i glavna favoritkinja za zlato na nadolazećem Svjetskom prvenstvu u Daegu. No, rezultati doping-testova provedenih na mitinzima u Rimu i Šangaju pokazali su prisutnost nedopuštenog stimulansa metilheksanamina u njezinu tijelu i Zagrepčanki se u trenutku srušio sav svijet.“ (<https://www.telegram.hr/sport/hrvati-i-doping-od-neoprezne-mame-do-smotanih-dzointa-podsjecamo-na-najpoznatije-slucajeve/>).

Srećom, dobila je kaznu od samo šest mjeseci iako je mogla dobiti zabranu nastupa na čak dvije godine te je ipak nastupila na Olimpijskim igrama na kojima je osvojila zlato. „Sandra Perković moći će nastupiti na Olimpijskim igrama u Londonu! (...) Perković je zbog korištenja nedopuštenog psihostimulansa metilheksanamina suspendirana na 6 mjeseci, pauzirat će do 7. prosinca. Da je kazna bila na period duži od šest mjeseci, prema strogim pravilima Međunarodnog olimpijskog odbora, Perković ne bi imala pravo nastupa na idućim Olimpijskim igrama u Londonu.“ (<https://www.slobodnadalmacija.hr/sport/atletika/clanak/id/138445/perkovic-ipak-smije-na-igre-sretna-sam-iako-ni-sest-mjeseci-nije-malo>).

Baš kao i Ademi, Sandra Perković nije bila svjesna da kroz energetske napitke unosi zabranjenu supstancu u tijelo te je to i priznala na saslušanju. Zbog priznanja i surađivanja dobila je manju kaznu nakon koje je apsolutno pokorila svijet. Iako je propustila nadolazeće svjetsko prvenstvo na kojemu je trebala biti favorit za zlato, osvojila je zlato na Europskom prvenstvu i Olimpijskim igrama sljedeće godine. 2013. godine uz Mediteranske igre osvaja konačno i svjetsko zlato, a nakon toga osvaja zlato na još tri europska prvenstva, brani svjetsko zlato i zlato s Mediteranskih igara te s Olimpijskih igara donosi prvo srebro, a potom i novo zlato.

Slika 5.1.2.1. Hrvatska atletičarka, Sandra Perković

5.1.3. Kristijan Đurasek

Jedan od najpoznatijih hrvatskih biciklista također se suočio s optužbama za doping. „Šokantna vijest stigla je usred utrke Tour of California na kojoj je Đurasek sa svojom momčadi UAE Team Emirates još u utorak vozio treću etapu i završio na 62. mjestu. Osim 31-godišnjeg Varaždinca, UCI je suspendirao i dvojicu Slovenaca, Boruta Božića i Kristijana Korena, inače članove momčadi Bahrain Merida čiji je sportski direktor bivši hrvatski biciklist Vladimir Miholjević, ali i poznatog Talijana Alessandra Petacchija (45)“ (<https://www.jutarnji.hr/sport/doping-afere-najboljeg-hrvatskog-biciklista-kristijan-durasek-suspendiran-zbog-sumnji-da-je-koristio-zabranjena-sredstva/8870132/>).

Još uvijek se ne zna sudbina hrvatskog biciklista, ali nakon što su se saznale dodatne informacije koje ga povezuju s velikom doping aferom Aderlass, ne sluti na dobro. Đurasek bi mogao dobiti maksimalnu kaznu, ali zasad još uvijek nema potvrde kolika bi ta kazna bila.

„Dopinška afere Aderlass povezana je s njemačkim liječnikom Markom Schmidtom, koji je uhićen 27. veljače, za vrijeme Svjetskog prvenstva u nordijskom skijanju u Seefeldu u Austriji. U sklopu te afere priveden je 21 sportaš, osam različitih nacionalnosti i u pet različitih sportova.“ (https://gol.dnevnik.hr/clanak/rubrika/ostali_sportovi/kristijan-djurasek-privremeno-suspendiran-zbog-dopinga---560926.html).

Slika 5.1.3.1. Hrvatski biciklist, Kristijan Đurasek

5.1.4. Mirko Filipović

Najbolji hrvatski borac u K1 i UFC kategorijama, Mirko Filipović, bio je pozitivan na nedozvoljenu supstancu jer je primao ACP injekcije. „Američka antidopinška agencija (USADA) obavijestila je Mirka Filipovića i UFC da je privremeno suspendiran zbog mogućeg kršenja pravila antidopinške agencije. USADA, neovisno tijelo koje provodi antidopinšku politiku, pobrinut će se oko rezultata i donijeti odluku u ovom slučaju. Dodatne informacije bit će pravovremeno objavljene', stoji u priopćenju.“ (<https://net.hr/sport/klub-boraca/sok-i-nevjerica-cro-cop-suspendiran-zbog-dopinga/>).

Mirko Filipović na kraju je dobio kaznu od dvije godine iako se nikada službeno nije dokazala njegova krivnja. Navodi se također da je bio „žrtveno janje“. „Dali su mi dvije godine suspenzije jer sam bio fer. Oni su to iskoristili, trebalo im je jedno veliko ime da bi pokazali kako drže kontrolu. Pao mi je mrak na oči, sve mi se zgadilo. Rame je bilo bolno, upitna je njegova funkcija“ (<https://sportske.jutarnji.hr/fightclub/fight-club-mix/cro-cop-otvoreno-o-doping-aferi-ponudili-su-mi-ukidanje-suspenzije-ako-cinkam-nekog-borca/4550588>).

Kada je proglašen krivim i dobio suspenziju, Mirko je otišao u mirovinu te se nije imao namjeru više boriti. Nakon par mjeseci zaslužene mirovine, dobio je priliku za novu borbu. Organizacija RIZIN nije pod utjecajem UFC-a i Mirko se može boriti u njihovoj organizaciji bez obzira na kaznu. Uslijedilo je šest borbi u RIZIN-u u kojima je ostvario šest pobjeda te posljednja borba u organizaciji Bellator i pobjeda protiv velikog Roya Nelsona nakon koje je imao ozbiljnih zdravstvenih problema te je sada u definitivnoj mirovini

Slika 5.1.4.1. Hrvatski borac, Mirko Filipović

5.1.5. Nikša Dobud

Zasigurno jedan od najčudnijih slučajeva dopinga je onaj Nikše Dobuda. Hrvatski vaterpolist kažnjen je na čak 4 godine ne igranja a razlog koji je poznat javnosti je zaista bizaran – u 7 ujutro nije pustio doping kontrolore koji su mu došli u obiteljsku kuću iako je dan prije dao uzorak koji je bio negativan! „Dobud nije kažnjen zbog uzimanja nedopuštenih sredstava, nego jer je izbjegao testiranje u svom domu samo nekoliko sati nakon nego što je bio negativan na testu nakon utakmice protiv Crne Gore u Budvi. Zanimljivo, Dobud nikad u karijeri nije bio pozitivan ni na jedno nedopušteno sredstvo.“ (<https://www.24sata.hr/sport/potvreno-niksa-dobud-zbog-dopinga-suspendiran-4-godine-457060>) Žalba je naravno najavljena i očekivalo se da će nekadašnji najbolji centar svijeta biti oslobođen optužbi. 6 mjeseci nakon prve izrečene kazne, Sportski arbitražni sud je potvrdio kaznu od 4 godine.

Četiri godine je Nikša Dobud bio prisiljen ne igrati vaterpolo, bar ne profesionalno. I u ovome, kao i u slučaju Arijana Ademija, profesionalno je ključna riječ. Dobud je za vrijeme suspenzije igrao košarku s prijateljima, išao u teretanu ali i, ono što je ključno, trenirao vaterpolo na otoku Šipanu. No govori kako nije bilo nimalo lako vratiti se profesionalnom vaterpolu. „Vratiti se vrhunskom sportu nakon pune četiri godine nije nimalo lako, ali imao sam veliku podršku prijatelja te pogotovo obitelji, tako da sam izdržao. Najteže mi je bilo na pripremama u Zagrebu odrađivati rutinu s naglaskom na svakodnevne plivačke treninge. To me potpuno zatupljivalo jer nisam navikao trenirati potpuno sam, očito nisam za individualni sport.“ (<https://www.tportal.hr/sport/clanak/niksa-dobud-nakon-cetiri-godine-opet-je-strah-i-trepet-u-vaterpolu-imao-sam-tremu-nakupilo-se-puno-emocija-20190415>). Danas Nikša Dobud igra za talijanski klub PRO Recco, jedan od najjačih vaterpolo klubova svijeta. Nakon prve povratničke sezone, konstantan je igrač jednog od favorita za osvajanje Lige prvaka, a možda ga opet vidimo i u reprezentaciji.

Slika 5.1.5.1. Hrvatski vaterpolist, Nikša Dobud

5.1.6. Marin Čilić

Bizaran slučaj je i onaj nekada najboljeg hrvatskog tenisača, Marina Čilića. Naime, pao je na doping testu jer mu je majka kupila krivi lijek u ljekarni. „Priča kaže da je najboljeg hrvatskog tenisača pozitivnog nalaza stajalo neoprezno konzumiranje glukoze. Bez nje je ostao za vrijeme turnira u Münchenu. Netko od njemu bliskih ljudi mu je u ljekarni kupio pakiranje u kojem je stajalo upozorenje za sportaše.“ (<https://www.jutarnji.hr/sport/tenis/marin-cilic-pao-na-doping-testu-zbog-uzimanja-glukoze-ozljeda-na-wimbledonu-bila-je-samo-paravan/1057841/>) Naravno, Marin je priznao da je bio neporezan i koristio lijek bez

detaljne provjere smije li ga koristiti. Ipak, na kraju se saznalo da Čilić uopće nije bio pozitivan na doping testu, to jest bio je pozitivan, ali na tvar koja je dozvoljena. „Morning Herald iz Sydneya objavio je zanimljivu priču po kojoj Marin Čilić uopće nije niti bio pozitivan na doping testu, Naime prema onome što je i sam Čilić izjavio na turniru u Parizu suspenzije su ga stajali 'loša znanost i (tuđe) greške dovele do suspenzije', te da se na kraju ispostavilo da uopće nije bio pozitivan na niketamid, već na njegov marker, koji nije zabranjena supstanca.“ (<https://www.slobodnadalmacija.hr/sport/tenis/clanak/id/216407/marin-cilic-uopce-nije-niti-bio-pozitivan-na-doping-testu>). Čilić je na kraju bio suspendiran četiri mjeseca i oslobođen je optužbi. Nakon suspenzije Marin je osvojio šest turnira i ostvario svoj najbolji rezultat osvajanjem US Open turnira. 2017. godine bio je četvrti tenisač svijeta, a igrao je i još dva velika finala, na turnirima Australian Opena i Wimbledona na kojima ga je pobjeđivao Roger Federer. Danas je dvadeset osmi igrač svijeta.

Slika 5.1.6.1. Hrvatski tenisač, Marin Čilić

5.1.7. Darijo Srna

Darijo Srna bio je kapetan Hrvatske nogometne reprezentacije 13 godina, kao kapetan Šahtara stekao je status ikone kluba, no onda je uslijedio šok. Srna je bio pozitivan na doping testu. „Nacionalni antidoping centar Ukrajine naveo je u svom priopćenju da je Srna suspendiran od 22. ožujka 2017. godine te da se na teren može vratiti 22. kolovoza ove godine, dakle 17 mjeseci, što ni nije toliko loša vijest s obzirom da je bivšem hrvatskom kapetanu prijetila i maksimalna kazna od četiri godine što bi značilo i kraj karijere.“ (<https://www.tportal.hr/sport/clanak/darijo-srna-saznao-kaznu-zbog-dopinga-bez-milosti-za-bivseg-hrvatskog-kapetana-foto-20180222>). Darijo Srna slovio je za jednog od najustrajnijih sportaša u Hrvatskoj i usprkos suspenziji, nije odustao od nogometa. Vratio se i to igranjem u talijanskoj ligi. Bivši kapetan hrvatske nogometne reprezentacije vratio se nogometu nakon točno jedanaest i pol mjeseci izbjivanja te progovorio o svemu što se događalo tijekom afere s dopingom. Nogometu se vratio u dresu Cagliarija. (<https://gol.dnevnik.hr/clanak/rubrika/nogomet/darijo-srna-progovorio-o-slucaju-doping-i-reprezentaciji-bilo-mi-je-strasno-a-ovo-s-nacionalnim-stadionom-su-nebuloze---528786.html>). Darijo Srna se umirovio 20.6.2019. te postao pomoćni trener u Šahtaru.

Slika 5.1.7.1. Hrvatski nogometaš, Darijo Srna

5.1.8. Manje poznati slučajevi u Hrvatskoj

Postoje i oni manje poznati slučajevi dopinga u hrvatskom sportu. Navodimo primjere sportaša koji su manje poznati bez značajnijih sportskih dosega (osvajanje medalja ili postavljanje rekorda), od kojih neki od njih nisu čak ni stekli status seniorskog reprezentativca i koji se ne bave najpopularnijim sportovima pa su njihovi slučajevi manje poznati široj javnosti. Navesti ćemo ih kako bi pokazali da je doping široko rasprostranjen, a isto tako da se

s doping-kontrolama redovno suočavaju i sportašice i sportaši koji se natječu i na nižim razinama (državnim prvenstvima) odnosno doping kontrole ne provode se samo na najvećim sportskim priredbama.

- Lisa Stublić-Nemec, hrvatska maratonka izbačena je 2015. godine na četiri godine sa svih natjecanja jer je bila pozitivna na eritropoetin. Iako je uložila žalbu i tužbu i tvrdila da je nevinna, nije uspjela smanjiti kaznu. Smije se vratiti natjecanju u listopadu 2019. godine.
- Josip Maršan, hrvatski rukometaš koji nastupa za Umag, bio je pozitivan na kokain te je u ožujku 2019. suspendiran do daljnjeg. Klub je odmah raskinuo ugovor s Maršanom, a nije poznato je li uložena žalba niti visina suspenzije.
- Borna Manci Mičević, rukometaš Nexe kluba iz Našica, bio je pozitivan na oktopamin. Iako je tražio analizu B uzorka, on je samo potvrdio pozitivan test. Kažnjen je suspenzijom od godinu dana koja istječe 2. prosinca 2019. godine.
- William Johnu Magarity, košarkaš Zadra, kažnjen je suspenzijom od 4 mjeseca. Koristio je lijekove koji su na listi nedozvoljenih sredstava ali on ih smije koristiti jer boluje od astme. Kriv je jer nije o lijekovima obavijestio klupske liječnike. Suspenzija mu je istekla 30. travnja te sada igra u prvoj momčadi Zadra.
- Tea Šojat, hrvatska dizačica utega kažnjena je suspenzijom od četiri godine zbog pozitivnog testa na testosteron. Navodno nije imala novaca kako bi uložila žalbu i tražila testiranje B uzorka stoga joj suspenzija istječe 2022. godine.

5.2. Doping inozemnih sportaša

U svijetu je doping prisutan jednako dugo kao i sport. Upravo iz tog razloga su sve strože mjere protiv onih za koje se utvrdi da su koristili nedozvoljene supstance pa se tako čitave karijere mogu „poništiti“ zbog „pada“ na doping testu. Nažalost, neke svjetski poznate zvijezde sporta ostat će upamćene upravo po tome – svoje blistave karijere uprljali su aferama s dopingom. Izdvojit ćemo upravo neke od najpoznatijih.

5.2.1. Lance Armstrong

Lance Armstrong je američki biciklist koji je u svoje vrijeme bio jedan od najpopularnijih sportaša na svijetu. Obožavali su ga skoro svi. Kažem skoro svi jer oni koji nisu krenuli su s optužbama za doping. „Lavina se zakotrljala, optužbe su bile sve jače, i biciklistička zvijezda se slomila i priznala da nije bila čista. Bio je to pravi šok za javnost. Armstrong je nabijen na stup srama, oni koji su ga obožavali okrenuli su mu leđa, sponzori su se povukli, morao je vratiti novac od nagrada, oduzeti su mu svi naslovi na Tour de Franceu, izbrisani iz knjiga rekorda svi rezultati poslije 1998...“ (<https://www.tportal.hr/sport/clanak/lance-armstrong-uzimao-doping-koji-mu-nije-mogao-pomoci-20170630>).

Zadnji čavao u lijes nekad blistave karijere bila je knjiga *L. A. Povjerljivo – Tajne Lancea Armstronga* u kojoj „bivša maserka tvrdi da ju je tražio da se riješi pribora za dopingiranje i da mu nabavi šminku kojom će sakriti ubode iglom. U istoj knjizi novinari Pierre Ballester i David Walsh citiraju njegova bivšeg timskog kolegu Stevea Swarta koji je tvrdio da su se zajedno dopingirali.“ (<https://www.jutarnji.hr/sport/sport-mix/armstrong-se-oprasta-ali-doping-afera-lebdi-nad-njime/2115660/>).

Nakon afere Armstrong je postao sinonim za izdajicu i prevaranta. Gdje god bi se pojavio u javnosti ljudi su ga napadali, a navodno ga je netko i gađao mandarinama na tržnici. Da stvar bude gora, gostovao je u emisiji i rekao kako ne žali ni za čime te da bi ponovio sve što je napravio što je naravno samo povećalo mržnju cijeloga svijeta na nekadašnjeg vrhunskog sportaša i prvaka

Slika 5.2.1.1. Američki biciklist Lance Armstrong

5.2.2. Kseniya Savina

Ruska atletičarka, Kseniya Savina, vlasnica je jedne od najrigoroznijih kazni u svijetu sporta. Zbog dopinga je kažnjena na čak dvanaest godina! „Njen trener i suprug Alexei Savin suspendiran je na četiri godine zbog kršenja antidopinških pravila, dodaje Savez. Jedinica za integritet atletike (AIU), koji nadzire anti-dopinška pitanja u atletici, prošli je mjesec odlučila da su njih dvoje optuženi za "urotu i suučesništvo" u kršenju antidopinških pravila.“ (<https://www.vecernji.hr/sport/nova-doping-afere-poznata-sportasica-suspendirana-na-cak-12-godina-1317922>).

Slika 5.2.2.1. Ruska atletičarka, Kseniya Savina

5.2.3. Alistair Overeem

Svakako jedno od najpoznatijih imena kada se govori o dopingu je ono UFC borca teške kategorije Alistaira Overeema. „Testiranje napravljeno 27. ožujka 2012. godine je kod Overeema pokazalo povećani T/E omjer, odnosno omjer testosterona i epitestosterona. Njegov A uzorak je imao omjer veći od 10:1, dok je dozvoljen maksimalni od 6:1. Sve to ukazivalo je na uporabu steroida, bez kojih se njegov izgled ne bi drastično promijenio u posljednjih nekoliko godina.“ (<https://arhiva.fightsite.hr/rubrike/ufc/crna-lista-ovo-su-najpoznatija-imena-uhvacena-s-prstima-u-pekmezu/>). Nakon afere sa steroidima do danas je imao petnaest borbi od kojih je devet pobijedio.

Slika 5.2.3.1. Nizozemski borac Alistair Overeem

5.2.4. Diego Armando Maradona

Diego Armando Maradona jedan je od, ako ne i najbolji nogometaš svih vremena. To i nije mišljenje, već činjenica kada pogledamo što je sve radio. Činjenica je i da je bio ovisan o kokainu. „Prvi put pozitivan na kokain je bio je 1991. i bio je suspendiran na 15 mjeseci. Bilo je to od travnja 1991. do lipnja 1992. Krajem te godine uhićen je u Buenos Airesu s pola kilograma kokaina i osuđen uvjetno na 14 mjeseci. Nakon isteka nogometne suspenzije Maradona je napustio Italiju i nije se vraćao godinama. (<https://www.24sata.hr/sport/veliki-diego-igrao-i-u-zagrebu-unistila-ga-droga-hoce-u-manu-633221>) No, tu nije bio kraj aferama „malog zelenog“, kako mu je glasio nadimak. Nakon suspenzije se vratio nogometu, igrao je još pet godina, jednu u Španjolskoj i četiri u Argentini. Ipak, imao je još jedan doping skandal, ovaj put u reprezentaciji. „Vratio se nogometu i igrao za reprezentaciju Argentine na Svjetskom prvenstvu 1994. u SAD-u. Nakon što je zabio gol Grčkoj, zaletio se prema kameri. Lice je otkrivalo sve. Nakon te utakmice bio je pozitivan na doping i to je bio kraj reprezentativne karijere.“ (<https://www.24sata.hr/sport/veliki-diego-igrao-i-u-zagrebu-unistila-ga-droga-hoce-u-manu-633221>).

Nakon nogometne karijere navodno se više puta liječio od ovisnosti o kokainu. Tri puta je bio hospitaliziran, međutim opovrgnuti su natpisi da se predozirao kokainom. U talijanskim medijima 2017. godine izjavio je da je već trinaest godina čist.

Slika 5.2.4.1. Argentinski nogometaš Diego Armando Maradona

5.2.5. Ben Johnson

Ben Johnson je u svoje vrijeme bio najbrži čovjek svijeta. Anonimac koji se probio do svjetske slave bio je među najomiljenijim ljudima na svijetu. Imao je sve: rezultate, slavu i sve što je mogao poželjeti. Držao je svjetski rekord sa vremenom od 9.83 za utrku na sto

metara. Sve to Benu Johnsonu je bilo malo. Na Olimpijskim igrama 1988. godine istrčao je sto metara za samo 9.79! Apsolutni rekord do tada. Ostao bi rekord do danas da Johnson nije bio pozitivan na doping. „Samo 48 sati nakon utrke objavljeno je da mu je u urinu pronađen nedozvoljeni stanazolol. Olimpijske igre praktično su stale, cijeli svijet je stao, a ponos i oduševljenje Kanade zamijenilo je razočaranje, čak i mržnja. Praktično je prošvercan iz Seoula do Kanade, gdje su ga dočekali gnjev i uvrede razočarane nacije.“ (<https://telesport.telegram.hr/kolumne/juris/najprljavija-utrka-u-povijesti/>).

Pad na doping testu je bio samo početak kraja Bena Johnsona. Klupko doping afere se počelo odmotavati i zaprimati velike, međunarodne dimenzije skandala. U početku se Johnson branio kako nikada nije svjesno uzeo ništa nedopušteno, ali uzalud. Cijeli svijet je znao istinu, a kasnije ju je i on priznao. „Priznao je da je još od 1981. uzimao raznobojne tablete i injekcije kako bi povećao izdržljivost i mišićnu masu. Objašnjenje je bilo 'zato što se bilo nemoguće nositi s drugim atletičarima koji su to već uzimali', a trener Francis u jednu je rečenicu sažeo sukus mantrе koju je ponavljao svojim atletičarima: 'If you don't take it, you won't make it.', to jest u prijevodu na hrvatski: 'Ako ne uzmeš, nećeš uspjeti.'“ (<https://telesport.telegram.hr/kolumne/juris/najprljavija-utrka-u-povijesti/>).

Do danas, Ben Johnson je ostao jedan od najvećih varalica u povijesti atletike ali zahvaljujući njemu doping kontrole su počele biti sve češće i kvalitetnije.

Slika 5.2.5.1. Kanadski atletičar Ben Johnson

6. Zakonsko uređenje sportske djelatnosti u Republici Hrvatskoj i kaznena odgovornost za doping

Sport u Republici Hrvatskoj reguliran je nizom zakonskih i podzakonskih propisa, od kojih je temeljni Zakon o sportu. „Zakonom o sportu uređuje se sustav sporta i sportske djelatnosti, stručni poslovi u sportu, sportska natjecanja, financiranje sporta, nadzor i ostala pitanja od značaja za sport. Shodno citiranoj zakonskoj odredbi čl. 1. st. 3. Zakona, propisuje se kako su sportske djelatnosti od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku te kako sport mora biti jednako dostupan svima bez obzira na dob, rasu, spol, spolnu orijentaciju, vjeru, nacionalnost, društveni položaj, političko ili drugo uvjerenje. U Republici Hrvatskoj razvoj sporta potiče se izgradnjom i održavanjem sportskih građevina, školovanjem i usavršavanjem stručnog kadra, znanstvenim projektima u području sporta, gospodarskim mjerama, stimuliranjem partnerstva vladinih i nevladinih organizacija u sportu te privatnog poduzetništva i financiranjem sporta sredstvima iz državnog proračuna.“ (<https://www.zakon.hr/z/300/Zakon-o-sportu>).

Isto tako, Zakonom je reguliran i nacionalni program sporta. U smislu čl. 2. Zakona, nacionalni program sporta je dokument kojim se utvrđuju ciljevi i zadaće razvoja sporta, aktivnosti potrebne za provedbu tih ciljeva i zadaće te određuju nositelja razvoja i mjere kontrole njihove provedbe. „Nacionalni program sporta donosi Hrvatski sabor na prijedlog Vlade Republike Hrvatske na razdoblje od osam godina. Nacionalni program sporta mora sadržavati:

- program stvaranja uvjeta za bavljenje sportom u odgojno-obrazovnom sustavu,
- program stvaranja uvjeta za postizanje vrhunskih rezultata hrvatskih sportaša na međunarodnim natjecanjima,
- programe stvaranja uvjeta za rekreativno bavljenje sportom radi zaštite i poboljšanja zdravlja građana Republike Hrvatske.

Nacionalnim programom sporta utvrđuju se obveze državnih tijela i tijela jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i Grada Zagreba, Hrvatskog olimpijskog odbora, Hrvatskog paraolimpijskog odbora, Hrvatskog sportskog saveza gluhih, nacionalnih sportskih saveza i sportskih zajednica u provedbi utvrđenih zadaća.

Osim nacionalnog programa sporta Zakonom je propisano i Nacionalno vijeće za sport, koje u smislu čl. 3. Zakona predstavlja najviše stručno i savjetodavno tijelo koje se brine o razvoju i kvaliteti sporta u Republici Hrvatskoj. Zadaća Nacionalnog vijeća za sport je:

- raspravlja o pitanjima od značaja za sport te predlaže i potiče donošenje mjera za unapređenje sporta,
- daje mišljenje Vladi Republike Hrvatske o nacrtu prijedloga Nacionalnog programa sporta,
- daje mišljenje i prioritetnim projektima, elaboratima i studijama koje će se financirati u sustavu javnih potreba u sportu,
- utvrđuje smjernice za izradu propisa o kategorizaciji sportaša,
- daje mišljenje o programima osposobljavanja za stručni rad u sportu i predlaže uvjete koje moraju ispuniti ustanove za osposobljavanje kadra u sportu,
- utvrđuje smjernice za izradu propisa koji se odnose na izgradnju i kategorizaciju sportskih građevina na razini države,
- daje mišljenje o programima osposobljavanja za stručni rad u sportu i predlaže uvjete koje moraju ispuniti ustanove za osposobljavanje kadra u sportu,
- utvrđuje smjernice za izradu propisa koji se odnose na izgradnju i kategorizaciju sportskih građevina na razini države,
- daje mišljenja i preporuke na nacрте prijedloga propisa koji se odnose na sport,
- daje mišljenja o nacrtu prijedloga mreže sportskih građevina,
- na traženje ministarstva nadležnog za poslove sporta daje prethodno mišljenje o postojanju interesa za prijem u hrvatsko državljanstvo fizičke osobe u sustavu sporta koji je strani državljanin
- obavlja druge poslove sukladno Zakonu.⁹ (<https://www.zakon.hr/z/300/Zakon-o-sportu>).

Kada je riječ o kazenoj odgovornosti za korištenje nedozvoljenih sredstava, Zakon o športu predviđa da će se kazniti za prekršaj pravna osoba „ako traži ili dozvoli da sportaš

⁹ Zakon o sportu (*Narodne novine*, br. 71/06, 150/08, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13, 85/15, 19/16).

uzima nedopuštena doping sredstva ili primjenjuje postupke koji su nedozvoljeni pravilima Svjetske antidoping agencije. Novčanom kaznom od 10.000,00 do 15.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj fizička osoba ako uzima nedopuštena sredstva (sportaš) ili ne dopušta obavljanje doping kontrole ili ako (trener, ovlašteni liječnik, i druge osobe u sportu) sportašu daju nedopuštena sredstva ili od sportaša traže ili ga potiču da uzima nedopuštena sredstva. Za navedene prekršaje može se izreći zaštitna mjera zabrane obavljanja sportske djelatnosti fizičkoj osobi u trajanju od jednog mjeseca do jedne godine.“¹⁰ (<https://www.zakon.hr/z/300/Zakon-o-sportu>). Predviđeno je i oduzimanje imovinske koristi ostvarene prekršajem.

Budući da se korištenjem dopinga povređuju pravila o pravičnom natjecanju, a u slučaju uspjeha na natjecanju redovito se dobivaju novčane nagrade, potrebno je razmotriti bi li se moglo raditi o nekom od kaznenih djela iz glave XVII. Kaznenog zakona, kaznena djela protiv imovine. „Najprikladnijim kaznenim djelom za supsumpciju unutar ove glave u pravilu se smatra prijevaru (čl. 224. KZ). U hrvatskom kaznenom pravu ovo kazneno djelo čini onaj tko s ciljem da sebi ili drugome pribavi protupravnu imovinsku korist dovede nekoga lažnim prikazivanjem ili prikrivanjem činjenica u zabludu ili ga održava u zabludi i time ga navede da na štetu svoje ili tuđe imovine nešto učini ili ne učini. Sportaš koji koristeći nedozvoljena doping sredstva nastupa na sportskom natjecanju obmanjuje i dovodi u zabludu da se pridržava antidoping pravila, (tj. da je bez dopinga postigao određeni rezultat) druge natjecatelje (konkurente), organizatora natjecanja, tijelo ili osobu koja daje nagradu za određeni postignuti rezultat (davatelj nagrade) te gledatelje.“¹¹ (<https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>).

¹⁰ Zakon o sportu (*Narodne novine*, br. 71/06, 150/08, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13, 85/15, 19/16).

¹¹ Kazneni zakon (*Narodne novine*, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18).

7. Zaključak

Jedna od najuniverzalnijih definicija navodi kako sport obuhvaća tjelesnu vježbu koja je imala svoju ulogu od najelementarnije borbe za život, ratnih potreba, narodnih igara pa sve do danas, a mijenjala se s materijalnim dobrima nekog društva ili određene sredine. U svojim počecima sportska etika se počela razvijati u okviru filozofije sporta dok je danas sinonim za bioetiku sporta. Bioetika sporta je posebno interdisciplinarno područje koje ima specifični interes, istraživanje i izučavanje, a najprije se počela razvijati u anglosaksonskom sustavu.

U Hrvatskoj su filozofija i etika sporta vrlo slabo prisutne i zastupljene, iako postoje različita nastojanja da se to promijeni, poput nekoliko održanih simpozija, tema različitih časopisa i izdanja, do sada jedine knjige specifične tematike. Ipak, bioetika je kao znanstvena disciplina od 2010. godine uvedena kao nastavni predmet na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u obliku izbornog kolegija Filozofija sporta.

Veliki problem u sportu predstavlja korištenje dopinga. Doping obuhvaća korištenje, uzimanje i davanje ljudskom organizmu stranih supstanci ili većih količina supstanci koje organizam sadrži s ciljem da se na umjetni način stimuliraju, odnosno uvećavaju natjecateljske sposobnosti sportaša, što je u suprotnosti sa sportskom etikom, kao i fizičkim i mentalnim integritetom sportaša. S obzirom na to da je korištenje dopinga kažnjivo, ali ujedno i lako dostupno i jeftino, uveden je cijeli niz zakonskih propisa na međunarodnoj i nacionalnoj razini koji reguliraju navedeno područje.

S obzirom na sve navedeno u radu, smatram da je teza rada potvrđena, etičnost i moralnost sporta ozbiljno je narušena, a dopinga i sportaša koji koriste doping je, nažalost, svaki dan sve više.

8. Literatura

Knjige:

- [1] Amir Muzur, Hans-Martin Sass. 2012. *Fritz Jahr and the Foundations of Global Bioethics: The Future of Integrative Bioethics*, Lit Verlag Dr. W. Hopf, Berlin.
- [2] Brkljačić, M. 2007 *Etika i sport*. Medicinski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka.
- [3] Potter, Van Rensselaer. 1971. *Bioethics: Bridge to the Future*, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, New Jersey.
- [4] Škerbić, Matija Mato. 2018. *1st International Conference Ethics, Bioethics and Sport*, Hrvatsko filozofsko društvo, Zagreb.
- [5] Traversi, Alessandro. 2001. *Diritto penale dello sport*, Giuffrè Editore, Milano

Časopisi:

- [1] Škerbić, Matija Mato. 2014. „Etika sporta kao novi nastavni predmet?“, *Metodički ogleđi*, 21(1), 2014: 47-66.
- [2] Škerbić Matija Mato. 2018. „Bioetika sporta: prisutnost bioetičkih tema na području filozofije i etike sporta u Hrvatskoj i Srbiji“, *JADR : Europski časopis za bioetiku*, Vol. 9 No. 2,
- [3] Zagorac, I., Jurić, H. 2008. „Bioetika u Hrvatskoj“, *Filozofska istraživanja*, 28/3: 601-611.

Internetski izvori:

- [1] Menadžment u sportu. https://www.seminarski-diplomski.co.rs/SPORT_I_MENADZMENT_U_SPORU/DopingAntidoping.html (pristupljeno 17.08.2019.)

Kvalifikacijski rad:

[1] M. Pajčić, T. Petković. 2008. *Doping i kaznenopravna odgovornost*. Znanstveni rad. Split: Pravni fakultet.

Pravni propisi:

- [1] Pravilnik za borbu protiv droga. <https://www.hoo.hr/images/dokumenti/ostali-dokumenti/antidoping/Pravilnik-za-borbu-protiv-dopinga-2015-HZTA.pdf> (pristupljeno 12.8.2019.)
- [2] Međunarodna konvencija protiv dopinga u sportu. http://www.bpkg.gov.ba/mo/media/uploads_mo/2013/02/Medjunarodna-konvencija-protiv-dopinga-u-sportu.pdf (pristupljeno 12.8.2019.)
- [3] Council of Europe Anti-Doping Convention, (CETS No.: 135), od 16. studenog 1989. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/135> (pristupljeno 12.8.2019.)
- [4] Svjetski antidopinški kodeks. https://www.hoo.hr/images/dokumenti/ostali-dokumenti/antidoping/Pravila_za_borbu_protiv_dopinga-HOO-prosinac-2014.pdf (pristupljeno 12.8.2019.)
- [5] Zakon o sportu (*Narodne novine*, br. 71/06, 150/08, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13, 85/15, 19/16). <https://www.zakon.hr/z/300/Zakon-o-sportu> (pristupljeno 12.8.2019.)
- [6] Kazneni zakon (*Narodne novine*, br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18). <https://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon> (pristupljeno 12.8.2019.)

6. Popis slika

- [1] Slika 3.3.1. Ilustracija dopinga.....9
<http://www.milanotoday.it/cronaca/assolto-doping.html> (dostupno 12.08.2019.)
- [2] Slika 5.1.1.1. Nogometaš Dinama, Arijan Ademi..... 14
<https://www.tportal.hr/sport/clanak/senzacija-ademi-se-vraca-nogometu-kazna-mu-je-smanjena-20170324/print> (dostupno 15.09.2019.)
- [3] Slika 5.1.2.1. Hrvatska atletičarka, Sandra Perković.....15
<https://sportske.jutarnji.hr/sportmix/atletika/sandra-perkovic-unistila-je-konkurenciju-jednim-jedinim-hicem-cetvrtom-uzastopnom-pobjedom-u-dijamantnoj-ligi-potvrdila-da-je-spremna-za-petu-krunu/7641828/> (dostupno 15.09.2019.)
- [4] Slika 5.1.3.1. Hrvatski biciklist, Kristijan Đurasek.....16
<https://evarazdin.hr/sport/kristijan-durasek-zavrasio-42-na-jakoj-utrci-po-australiji-314471/>
(dostupno 15.09.2019.)
- [5] Slika 5.1.4.1. Hrvatski borac, Mirko Filipović.....17
<https://www.24sata.hr/sport/ufc-sokirao-zbog-sumnje-u-doping-mirko-je-suspendiran-446578>
(dostupno 15.09.2019.)
- [6] Slika 5.1.5.1. Hrvatski vaterpolist, Nikša Dobud.....18
<https://www.tportal.hr/sport/clanak/niksa-dobud-nakon-cetiri-godine-opet-je-strah-i-trepet-u-vaterpolu-imao-sam-tremu-nakupilo-se-puno-emocija-20190415> (dostupno 22.9.2019)
- [7] Slika 5.1.6.1. Hrvatski tenisač, Marin Čilić.....19
<https://www.slobodnadalmacija.hr/sport/tenis/clanak/id/216407/marin-cilic-uopce-nije-niti-bio-pozitivan-na-doping-testu> (dostupno 22.9.2019)
- [8] Slika 5.1.7.1. Hrvatski nogometaš, Darijo Srna.....20

<https://www.tportal.hr/sport/clanak/darijo-srna-igracki-se-umirovio-ali-vec-je-stigla-i-sluzbena-potvrda-koji-je-posao-prihvatilo-foto-20190620> (dostupno 22.9.2019)

[9] Slika 5.2.1.1. Američki biciklist Lance Armstrong.....22

<https://slate.com/culture/2012/08/lance-armstrong-doping-usada-is-taking-away-his-seven-tour-de-france-titles-but-hes-keeping-what-he-prizes-most-his-righteous-indignation.html>
(dostupno 15.09.2019.)

[10] Slika 5.2.2.1. Ruska atletičarka, Kseniya Savina.....23

<https://tocuz.com/ukraine/ksenia-savina-seriously-punishing-the-passenger-for-the-passage-of-the-russian-federation-in-the-russian-federation/> (dostupno 15.05.2019.)

[11] Slika 5.2.3.1. Nizozemski borac Alistair Overeem.....23

<https://www.gettyimages.com/photos/alistair-overeem?family=editorial&sort=mostpopular&phrase=alistair%20overeem> (dostupno 15.09.2019.)

[12] Slika 5.2.4.1. Argentinski nogometaš Diego Armando Maradona.....24

<https://www.24sata.hr/sport/veliki-diego-igrao-i-u-zagrebu-unistila-ga-droga-hoce-u-manu-633221/galerija-578783?page=14> (dostupno 22.9.2019)

[13] Slika 5.2.5.1. Kanadski atletičar Ben Johnson.....25

<https://telesport.telegram.hr/kolumne/juris/najprljavija-utrka-u-povijesti/>
(dostupno 22.9.2019)